

Krásné divoké Afriky ubývá, ale ještě má naději

text **EVA BOBŮRKOVÁ**

Zaskočila vás situace ohledně koronaviru? Co jí říkáte jako veterinář, vědec, infektolog, který pracuje nejen na domácí univerzitě v Brně, ale také v terénu v Africe, Íránu, na Filipínách? — Popravdě nezaskočila, ale nepotěšila. Stejně jako řada dalších kolegů se při svých přednáškách snažím studenty na nevyhnutelnost podobných nepříjemností v rámci globální změny připravit. Současná koronavirová pandemie naplňuje předpovědi a očekávání infektologů: virus šířící se respirační cestou, pocházející ze zvířat z geografické oblasti s vysokou biodiverzitou, mající vysokou infektivitu a relativně nízkou patogenitu. Poté, co vzplály předchozí koronavirové infekce (ale nejen ony - viz např. nepříjemnosti s virem Nipah v jižní Indii v roce 2018¹⁾), není těžké s takovou předpovědí přijít. Takže pro mě osobně je to zajímavá kapitola do přednášek a samozřejmě stejně jako pro všechny ostatní spousta obav o blízké lidi kolem. Pro celou společnost je to pak především velká lekce a výzva: poučit se a připravit. Vedu tým, jehož práce spočívá v mezinárodních kontaktech a terénním výzkumu v zahraničí. Probíhající restriktce, jejichž účinnost ukáže až čas, mají samozřejmě dopad na naši práci, zatím ovšem nijak zdrcující. Jsem si jist, že tuhle lapálii všichni zvládneme, ale stejně tak nepochybují o tom, že přijdou další infekce... řečeno slovy Járy Cimrmana: „...a přijde nověj, mladej, a to bude sekáč, pánové. Ne jako já. Ten se nezakecá!“

Expedice a terénní výzkum v zahraničí tvoří významnou část vaší práce. Nejvíce projektů jste měl v Africe. Stála touha cestovat i za volbou studia veterinární medicíny? — Četl jsem všechny knížky, které psal Josef Vágner, toužil jsem cestovat a pracovat se zvířaty. Vlastně mi bylo jedno, s jakými, ale hlavně aby to bylo v Africe. Studoval jsem ještě za totality a právě veterinária představovala jednu z mála možností,

jak se dostat ven. Veterináři měli mnohem větší šanci vycestovat než kdokoli jiný v rámci spolupráce s rozvojovými, rádobly socialistickými zeměmi.

Kdy se vám poprvé splnil africký sen? — Ještě jako studenti jsme okamžitě po revoluci vyrazili vlakem do Maroka. Ale arabsko-mediteránní svět pro mě ještě ta správná Afrika není, ta začíná až jižně od Sahary. Takže opravdu první africká cesta byla někdy v roce 1996 do Keni, Ugandy a Tanzanie. Ale to jsme se ještě pořád jeli na Afriku spíš jen podívat, trochu studovat plazy, jako baťůžkáři. Tímto stylem by to dneska už nešlo, ani by se to nehodilo, i africké země se posunuly velký kus dopředu, mají své vědecké instituce a pravidla, výzkumné cesty musí (nebo by alespoň měly) mít oficiální formu. Cestovat s vědeckým záměrem bez spolupráce s místními institucemi mi dnes už přijde podivné a neetické.

Jaké tedy byly vaše první výzkumné expedice? — Ve spolupráci s Národním muzeem v Keni jsme studovali diverzitu a parazity plazů, hlodavců a dalších drobných volně žijících obratlovců. V rámci několika cest jsme se dostali i do předtím v podstatě nedostupných oblastí, mezi pastevecké komunity kmenů Samburu, Turka a Gabra kolem jezera Turkana. A tam jsem s překvapením pochopil, že víc než celá věda je tady potřeba rutinní veterinární medicína. Že pořád zbytečně umírají lidé na banální nemoci, například na vzteklinu. K pastevcům neodmyslitelně patří psi, volně se pohybuující psi, a pokud jsou nakaženi vzteklinou - a v Africe jsou zdrojem této choroby v podstatě jenom oni - pokoušání je pro člověka, stejně jako pro zvířata smrtelné. Lékařská péče je zde nedostupná, je jí nedostatek, je drahá a nejbližší nemocnice může být vzdálená dva dny cesty. Vzteklna je smrtící nemoc, ale na rozdíl od jiných se dá její dopad snadno omezit - pomocí preventivního očkování zvířat a postexpozicičního

očkování lidí. V duchu trochu zprofanovaného hesla Veterinářů bez hranic „Zdravá zvířata - zdraví lidé“ jsme ve vesnicích naočkovali tisíce psů a navázali spolupráci s několika nemocnicemi i s místními komunitami. A sama vakcinační kampaň znamenala přístup k tisícům biologických vzorků ze psů a jiných domácích zvířat v oblasti, kde se jejich studiu dosud nikdo nevěnoval. Byla to fajn doba. Jezdili jsme na střeše landroveru, spali na zemi, sušili sklíčka s krevními nátěry nad ohněm, vedli nekonečná jednání se stařešiny a náčelníky. V regionu jsme se pokusili založit „rabies watch“, vzteklinové hlídky z místních, aby se prevencí vztekliny a osvětě mezi „divochy“ mohli věnovat i lidé bez veterinárního vzdělání. A kupodivu to pěkně fungovalo. V podstatě většina přírodních národů vzteklinu zná, každé etnikum má pro ni jméno. Případů není ve srovnání s jinými nemocemi (třeba malárií a mnoha dalšími) nijak moc, je to ale viditelné a obávané onemocnění. A dá se mu, na rozdíl od dalších smrtelných chorob, snadno předcházet.

Na pomoc v pasteveckých komunitách jste založili Veterináře bez hranic, co je to za organizaci? — Ano, založili jsme veřejně prospěšnou společnost, jejíž jsem dodnes ředitelem (protože nikdo jiný to zadarmo dělat nechce). Zapojili jsme se do Vétérinaires sans Frontières International, což je síť organizací s úplně jinými rozpočty, než je ten náš. Velké partnerské organizace například v Německu, Francii, Belgii, Kanadě se zaměřují především na boj proti velkým, významným onemocněním hospodářských zvířat a na související společenské a ekonomické problémy. „Potřebujete naočkovat dva miliony krav proti slintavce a kulhavce v jižním Súdánu a trochu to komplikuje válka? Nevadí - volejte Veterinářům bez hranic.“ My jsme se zapojili s naším skromným projektem na očkování psů proti vzteklině skoro bez rozpočtu. Pro nás jako malou organizaci a začátečnický byla vzteklina ideální onemocnění: i s malými

Snímek Gianluca d'Amico

Prof. MVDr. David Modrý, Ph.D. (*1969)

Vystudoval Veterinární a farmaceutickou univerzitu v Brně, studium ukončil v roce 1993, od té doby pracuje v Ústavu patologické morfologie a parazitologie na Fakultě veterinárního lékařství VFU Brno. Od roku 1997 působí zároveň jako vědecký pracovník Parazitologického ústavu Biologického centra Akademie věd a nově i na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity. V roce 2010 byl jedním ze zakladatelů organizace Veterináři bez hranic a dosud je jejím ředitelem. Jako vědec se zabývá infekčními chorobami lidoopů a jiných volně žijících zvířat a přenosem infekcí z člověka a na člověka, infekčními onemocněními zvířat v pasteveckých a loveckých komunitách Afriky a nákazami přenášenými mezi domácími a volně žijícími zvířaty. Své další aktivity směřuje do Indonésie, Jemenu, Sýrie a na ostrovy obklopené průzračně modrou teplou vodou, nedávno se vrátil z cesty do Íránu.

finančními prostředky a s omezenými znalostmi místního kontextu lze udělat spoustu práce, tedy snížit nebo eliminovat úmrtnost. Dodnes jsme v síti Vétérinaires sans Frontières jen zrnkem písku, ale spojuje nás společná ideologie - pracovat s pasteveckými komunitami a podporovat pastevectví a malofarmaření jako tradiční a udržitelné způsoby hospodaření.

Odkud získáváte peníze? Jak velká jste organizace? — Peníze dostáváme od malých dárců a především od českých veterinárních klinik. Pochopitelně se snažíme i o větší granty, ale v neprofesionální organizaci s minimem kapacit už na to nějak nezbyvá prostor. Je nás pár, proto si rozhodně nemůžeme troufnout na očkování stovek tisíc kopytníků někde v Africe. Jsme schopni zajistit vzdělávací akce, spolupracujeme teď s univerzitami v Somálsku, kam posíláme experty přednášet, snažíme se zajistit kontakty našich studentů se studenty tamních veterinárních škol nebo s dobrovolníky z řad evropských studentů třeba pro projekt podporující záchranné centrum pro gepardy v Somalilandu. Pracujete-li v obtížném prostředí země jako bývalé Somálsko,

je problém najít projekty, v nichž by nebyli Evropané bez hlubších afrických zkušeností bezprostředně ohroženi na životě. Ale jde to.

Na gepardí záchrannou stanici se ještě zeptám, ale řekněte, jak vlastně dnes žijí pastevecké komunity, mezi nimiž působíte a jejichž způsob života se snažíte podporovat? — Pastevectví je dodnes pro stamiliony lidí jediný možný zdroj obživy. V řadě oblastí po celém světě ani nelze krajinu, v níž my lidé žijeme, využívat jinak. Nomádský život vázaný na domácí kopytníky byl po tisíciletí úspěšnou ekologickou strategií člověka. Moderní svět pastevcům nepřeje, ale bohužel nenabízí alternativy. Po celém světě sílí politické a ekonomické trendy namířené proti „primitivnímu“ pastevectví. Argumentem bývá diskutabilní dopad na životní prostředí a v podstatě vykonstruovaný podíl volně se pasoucích býložravců na skleníkovém efektu. Proti nomádům se ale staví i politika a vlády jejich vlastních zemí. Jak by mohl potvrdit i moravský bača z Bílých Karpat - na pastevcích se prostě nedá vydělat. A nomádi nemají adresu, neplatí daně, jsou svobodní, nevyzpytatelní, nepředvídatelní, takže nechtění. Bohužel

i území, kde mohou žít a pást svá stáda, se v důsledku globální změny drasticky mění... vysychají vlivem změn klimatu a zmenšují se v důsledku ozbrojených konfliktů a střetů s jinými ekonomickými zájmy. Musí-li tito lidé svá tradiční území a stáda opustit, stávají se součástí řeky milionů běženců, a buďto živoří ve slumech na okrajích měst v jejich vlastních zemích, nebo se vydávají na iluzorní cestu za lepším životem - třeba do Evropy. A právě v těchto skupinách lidí roste sklon k extremistickým směrům... Není to paradox, opravdu jediná možnost, jak pastevcům pomoci, je podpořit je v jejich tradičním způsobu života. A tím současně zabránit humanitárním krizím, migracím a nárůstu extremismu.

Dochází se zmenšováním území mezi nomádskými kmeny k boji o pastviny? — Ano, a naopak - v důsledku konfliktů a také kvůli tomu, že se objevují soukromí vlastníci půdy, většinou s politickými vazbami na vládní garnitury -, pastevců nemohou pást tam, kde dřív pásli a kde se svými stády putovali. Pokud se na svých tradičních migračních trasách necítí bezpečně, omezují pohyby se stády. Logicky se pak hromadí víc a víc lidí a zvířat na menším prostoru, což vede k prohlubování ekologických problémů. Děje se to napříč celým Sahelem, na Blízkém a Středním východě, v centrální Asii... a je to začarovaný kruh.

Vrátím se k vaší další činnosti v Somalilandu. Co je to za oblast a jak jste se k této spolupráci dostal? — Somaliland je autonomní oblast Somálska. Kdysi to byla, na rozdíl od italského zbytku Somálska, britská kolonie. Somaliland vyhlásil v roce 1991 nezávislost a jeho oddělení tedy jistým způsobem navazuje na historii. Jako stát je mezinárodní společnosti neuznává, ale de facto tak funguje. Česká republika jej sice rovněž diplomaticky neuznala, ale je jednou z mála zemí, která se nebrání kontaktům. Jako čeští Veterináři bez hranic zde připravujeme program prevence vztekliny u psů a na místních univerzitách se pokoušíme nastavit parametry veterinárního vzdělání a péče.

A také se podílejte na chodu záchranné stanice pro gepardy. Proč zrovna Somaliland zachraňuje gepardy? — Až do své první návštěvy Somálska jsem netušil, že napříč Africkým rohem kvete ilegální obchod s gepardy a že právě Somaliland je místem, kudy ilegálně odchycená několikaletá gepardí koťata, doslova ukradená rodičům ve volné přírodě, opouštějí Afriku. Gepardi patří pocházejí z národních parků v Etiopii, možná i v Keni. Somaliland leží na pobřeží Adenského zálivu a z přístavu Berbera gepardi putují na rybářských lodích

1) <https://www.who.int/csr/disease/nipah/en>.

do Jemenu, kde je na trzích kupují nákupčí ze Saúdské Arábie, Kataru a Emiráťů. Bohatě arabské rodiny si je pořizují jako luxusní domácí mazlíčky. To je arabská a perská tradice, ale v dnešní době nabyla podobu barbarství, neboť totálně decimuje zbylé gepardí populace.

Při naší první cestě do Somalilandu, kam jsme byli pozváni, abychom nastartovali spolupráci místních univerzit s evropskými, jsem si myslel, že nás čeká, tak jako jinde, úkol pomáhat s diagnostikou infekčních nemocí hospodářských zvířat, očkovat velbloudy, možná psy. To všechno byla pravda, ale navíc jsme byli požádáni o pomoc s útlukem pro volně žijící zvířata, kde zoufale chyběla jakákoliv veterinární péče. Dnes je péče o gepardy docela významnou oblastí našeho zájmu.

Somaliland je tedy co do ochrany přírody osvicená země?

— Na začátku byl rozhodující tlak mezinárodních ochrannářských organizací, zejména Cheetah Conservation Fund, v jehož důsledku nová vláda začala konečně nelegální obchod postihovat a zvířata konfiskovat. Zabavená gepardí mláďata, která pocházejí z různých částí Afrického rohu, putují do útulku. Je smutnou pravdou, že mláďata, která se ještě nenaučila od rodičů lovit, nemají ve volné přírodě šanci přežít a jejich návrat do divočiny nepřichází v úvahu. Když jsme přijeli před více než rokem poprvé do Hargeisy, bylo v útulku 17 gepardů, dnes jich je tam okolo 50 a za rok to klidně může být stovka. A to už je velký problém, na místě chybějí peníze, znalosti i infrastruktura. Po boku Cheetah Conservation Fund se snažíme nastavit parametry veterinární péče, iniciujeme a financujeme cesty odborníků, organizujeme výměnné pobyty, v Evropě rekrutujeme studenty a mladé veterináře, kteří jako dobrovolníci jezdí do gepardího centra na měsíční turnusy. Jsem moc rád, že tady mladí veterináři získávají jedinečné pracovní i životní zkušenosti a jiný pohled na svět. A prakticky jen za cenu letenky. Za možnost vidět, natož zažít zblízka péči o divoká zvířata se jinde draze platí.

A co bude s gepardy dál, pokud jich bude přibývat? — Bude to obtížně řešitelná situace, tihle gepardi jsou vlastně ilegální běženci, nemají žádné doklady; Somaliland je neexistující země, navíc zoologické zahrady množení kočkovitých šelem spíše omezují. Ty, které gepardy chtěly, už je mají. Jediným řešením je zastavit ilegální obchod, což především znamená osvětu a tlak v cílových zemích, kam gepardi putují. Není asi třeba zdůrazňovat, že ve státech, jako je Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a Katar to je, eufemisticky řečeno, velmi obtížné. V současné neklidné periodě se o gepardy

Snímek David Modrý

Snímek Gianluca d'Amico

stará především místní, dnes už dobře vyškolený personál a my všichni nedočkavě čekáme na otevření hranic. Pokud by se teď v gepardím centru vyskytl vážný zdravotní problém, jako třeba infekční onemocnění většího počtu zvířat, bude se velmi těžce řešit.

Jaké máte plány, až se zase otevře svět?

— No já především doufám, že se svět nezavřel... jsme v izolaci tři týdny a snad dlouho nepotrvá. Jako Veterináři bez hranic jsme teď v určité fázi rozkročení, kvůli nedostatku financí musíme zvažovat, na jaké projekty se vůbec můžeme zaměřit. Uvažujeme o projektu v Jemenu a v Sýrii, protože tam je a bude veterinární medicína a infektologie opravdu potřeba a my v těch zemích máme kontakty. V každé zemi, která prodělala válečný konflikt, se veterinární péče dřív nebo později stává jednou z priorit - lidi potřebují něco jíst, nechtějí umírat na nemoci a potřebují zdravá zvířata. A stejně jako v případech podpory pastevců je nestabilní Blízký a Střední východ regionem

migračních krizí, a pro Evropu by to tudíž měla být klíčová oblast.

Zatím jsme mluvili hlavně o vaší veterinářské pomoci Africe a jiným zemím.

Vy zde ale půsíte přece jen primárně jako vědec, infektolog. — Jsme poměrně velký český tým a působíme především ve Středoafrické republice, v Ugandě a ve Rwandě. Zabýváme se studiem infekcí, které sdílejí volně žijící zvířata s domácími zvířaty a lidmi. Zabýváme se tedy jak náhle se objevujícími nákazami, tak klasickými chorobami zvířat a jejich přenosem. Jsme možná nejsilnější tým na světě, který se věnuje parazitárním infekcím afrických goril a šimpanzů. Díky tomu máme možnost pracovat i v dnes tak „luxusních“ destinacích, jako je pohoří Virunga ve Rwandě, kde žijí horské gorily. Ale parazitózy primátů nejsou zdaleka jediný předmět zájmu, intenzivně se věnujeme i patogenům zvířat a člověka přenášeným klíšťaty nebo například parazitické hlístici *Angiostrongylus cantonensis*, kterou po světě

šíří invazní druhy hlodavců a která u člověka způsobuje meningitidu.

Jaká je situace horských goril dnes? A jak může s populacemi goril a šimpanzů zamávat koronavirus, pokud se dostane do Afriky a začne se masově šířit? — Populace goril horských (*G. beringei beringei*) se díky desetiletím ochrany, na jejímž počátku stála známá primatoložka Dian Fosseyová, v podstatě ztrojnásobila a na základě posledního sčítání přesáhla tisíc jedinců. Díky tomuto přelomovému okamžiku je horská gorila jedním z mála druhů velkých savců, jehož status byl v červené knize změněn z původního „kriticky ohrožená“ na „ohrožená“. Jupí! Bohužel národní park, ve kterém gorily žijí, není nafukovací a jejich původní areál byl bezpochyby mnohem větší. A tak zatímco oslavujeme hranici tisíce goril, kdesi z podvědomí se vynořuje otázka ekologické únosnosti ekosystému pohoří Virunga. Nebo jinými slovy: Vejde se na jedno mrňavé pohoří, obklopené poli brambor a hustou lidskou populací, alespoň tolik goril, co andělů na špičku jehly? Nevíme. S rostoucí populací logicky souvisejí změny v dynamice přenosu parazitárních infekcí. Čím víc goril na metr pohoří, tím větší kontaminace prostředí vajíčky helmintů a - alespoň hypoteticky - vyšší intenzita infekcí s možným dopadem na zdraví goril. Hlavním cílem našeho běžícího výzkumu je proto plošné dlouhodobé sledování celé gorilí populace s využitím základních parazitologických technik i barcodingu DNA helmintů metodami next generation sequencing. Analogií s domácími zvířaty na pastvinách je více než dost. No a co udělá s gorilami a ostatními lidoopy „náš“ koronavirus SARS-CoV-2, je velká neznámá. Blízká příbuznost s člověkem a genetická podobnost naznačují, že by k infekci mohlo dojít. Rwanda hlásí první desítky případů covid-19 u člověka² a národní parky byly uzavřeny pro návštěvníky. Uvidíme...

Ve Středoafrické republice studujete pro změnu život nížinných goril. — Habitované skupiny horských goril a jejich parazitózy nás přilákaly do této ne zcela snadné země. Kromě volně žijících zvířat, jako jsou primáty a sloni, kolegové pracují i s původními obyvateli, pralesními lovci kmene Bayaka, kteří bývají trochu hanlivě označováni jako pygmejové. Výzkum sleduje, jak v relativně přirozených podmínkách probíhá výměna infekčních onemocnění mezi zvířaty a člověkem, ale tým Kláry Petrželkové studuje také mikrobiom ve vztahu k potravě, trávení a koinfekcím s parazity.

Co se dnes v této zemi odehrává? Místní obyvatelé a jejich tradiční způsob života jsou nejspíš rovněž pod silným tlakem...

— Středoafrická republika nebo RCA, chcete-li, je jedna z největších, a přitom málo lidnatých afrických zemí. Jen pro srovnání: ve Rwandě žije více než 500 lidí na kilometr čtvereční, ve Středoafrické republice je těch lidí na kilometr osm. Po ukončení občanské války se země otevírá zahraničním společnostem, které v tropických lesích těží dřevo, a to včetně bezprostředního okolí chráněné oblasti Dzanga-Sangana na jihozápadě země, kde pracujeme. V těchto vlhkých oblastech Afriky nelze provozovat typické pastevectví, takže hlavní zdroj živočišných proteinů si člověk opatřoval lovem, a mnohde je tomu tak dosud. Až donedávna bylo lidí relativně málo a zvířat relativně dost. Ale staré ekosystémy mizí a lidí přibývá, takže samozřejmě roste problém.

Mimo jiné se tu hodně řeší otázka ilegálního lovu divokých zvířat na maso.

— Většina Evropanů hlasitě odsuzuje lov i konzumaci takzvaného bushmeat, ale myslivost v českých zemích považujeme za způsob udržitelného využívání lesa. Ono to není zas až tak černobílě. Jak jsme měli možnost vidět třeba při naší práci v Libérii, velkou část bushmeat představuje několik druhů hlodavců, které místní loví na svých ryžových polích a v okolí vesnice. Africká lidská populace musí samozřejmě něco jíst. Kdyby se podařilo lov regulovat, a ta snaha je a místy se to daří, tak by mohlo jít o udržitelný způsob získávání živočišných bílkovin. Bohužel problém bushmeat se přesouvá od původních loveckých etnik na bohatší obyvatele Afriky. Maso velkých divokých zvířat má punc luxusu a jeho konzumace je výsadou střední a vyšší třídy. V řadě zemí tak bohužel vznikla a funguje obchodní síť s masem ohrožených zvířat, jejíž ilegální větve zasahují až do západní Evropy. Takže zatímco na hraně zbytků divočiny lidé jedí luskouny, krysy, dikobrazy, netopýry a myši, chladírenská auta svázejí maso ilegálně ulovených zvířat do velkých měst. A v nich ekonomická a politická honorace přijíždí v drahých autech k restauracím, ve kterých si dopřává antilopy a opice.

Takže tradičním loveckým komunitám byste bushmeat přál a v lovu jim nebránil?

— Problematika bushmeat je na samotný článek, zejména v době koronavirů. Ale víte co, my nejsme lepší, jenom máme, řekněme, sto nebo dvě stě, v něčem možná čtyři sta let náskok. Ani na vesnicích už nelovíme veverka, sysly a zpěvné ptáky, nepřibíjíme netopýry na vrata a chudáka jezevce dnes zastřelí jen opravdu otrlý nimrod - a před sto lety to bylo běžné. Myslím si, že je důležitá osvěta, ekologická výchova ve školách, počínaje úplně malými dětmi. A právě tu bychom rádi třeba zrovna v Somalilandu podporovali. Dokud dětem přijde normální

rozkrápnout kamenem želvě krunýř, tak nemůžeme po dospělých chtít, aby chápali, co je to biodiverzita, funkce ekosystému, ochrana přírody a práva zvířat. Indoktrinace silou nefunguje a fungovat nebude.

Jste optimista? Myslíte si, že se to podaří? Že se povede zachránit africkou přírodu?

— Já jsem spíš snílek, protože důvodů k optimismu mnoho není. Ještě to není úplně prohrané, ale času je málo. V jižní i ve východní Africe dnes začínají získávat popularitu projekty společného chovu volně žijících a domácích zvířat, které nastavují nejpřirozenější či neekonomičtější využití bývalých velkých rančů: společně se stády původního boranského skotu se pasou stáda žiraf, zeber, vodoušek a antilop impala, v noci řvou lvi a sem tam uvidíte i nosorožce s nenápadnou „ochrankou“ ozbrojených rangerů. Současně tam můžete přivážet turisty, lovce, studenty univerzit a školní výpravy dětí z okolí a z měst. Ekonomickou stránku doplňuje hotel, restaurace a produkce hovězího a tento ekosystém s dostatkem příležitostí pro místní drobnější faunu ještě pořád tak nějak funguje jako africká krajina. Už ne ta divoká, romantická, ale stále ještě Afrika.

Co máte na Africe nejradši?

— Paradoxně mám radši lidi než zvířata. Jako vědec pracuji spíš s volně žijícími zvířaty a svou práci mám moc rád, ale mnohem víc mě fascinují chovatelé velbloudů v severní Keni nebo lovci kmene Bayaka ve Středoafrické republice a jejich tradiční způsob života. Přestože žijí na hraně ekologických problémů a etnických konfliktů, přijde mi jejich život v řadě aspektů idylickější a možná i hezčí než ten náš evropský - uhoněný, sobecký, konzumní. My jsme se v podstatě dobrovolně vzdali všeho, co se nám dnes v Africe líbí - nezávislosti, soudržnosti mezi lidmi, rodinné pospolitosti. Africké děti jsou šťastné, staré lidi nikdo neodkládá, lidé nejsou osamělí. A mne baví ten život pozorovat, přijde mi jejich život v řadě aspektů idylickější a možná i hezčí než ten náš evropský - uhoněný, sobecký, konzumní. My jsme se v podstatě dobrovolně vzdali všeho, co se nám dnes v Africe líbí - nezávislosti, soudržnosti mezi lidmi, rodinné pospolitosti. Africké děti jsou šťastné, staré lidi nikdo neodkládá, lidé nejsou osamělí. A mne baví ten život pozorovat, přijde mi jejich život v řadě aspektů idylickější a možná i hezčí než ten náš evropský - uhoněný, sobecký, konzumní. My jsme se v podstatě dobrovolně vzdali všeho, co se nám dnes v Africe líbí - nezávislosti, soudržnosti mezi lidmi, rodinné pospolitosti. Africké děti jsou šťastné, staré lidi nikdo neodkládá, lidé nejsou osamělí. A mne baví ten život pozorovat, přijde mi jejich život v řadě aspektů idylickější a možná i hezčí než ten náš evropský - uhoněný, sobecký, konzumní.

Vy jste jednou říkali, že člověk tomuto svétadilu snadno propadne. Stalo se to i vám?

— Mám asi za sebou to nejhustší období, kdy jsem tam byl opravdu často a měl jsem pocit, že bez Afriky nemůžu žít. I když na její budoucnost pohlížím s obavami, mám Afriku rád a cítím se tam jako doma. Možná proto, že odtamtud pocházíme všichni? Tam někde jsme přece začali fungovat jako pozemní opice, objevili kouzlo chůze po dvou a skvělou vůni masa grilovaného na ohni. ●

2) K datu 4. dubna 2020.